

บทที่ 7

ราคา อุปสงค์ อุปทานผลผลิตการเกษตร

การซื้อขายผลผลิตการเกษตร เป็นหน้าที่สำคัญในการตลาดที่ทำให้สินค้าเปลี่ยนแปลงในกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของ พร้อมกับสินค้าได้มีการเคลื่อนย้ายผ่านมือผู้ที่เกี่ยวข้องในการตลาดหลายต่อหลายมือ แต่ละมือก็มีการกำหนดราคาขึ้น จึงกล่าวได้ว่า การตั้งราคาเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการตลาด ดังนั้นการศึกษาการตลาดจึงควรต้องดำเนินควบคู่กันไป ไม่เช่นนั้นเราอาจจะไม่เข้าใจการตลาดได้ดีพอ ถ้าไม่ศึกษาถึงหลักของการกำหนดราคาว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรในแต่ละตลาด

7.1 ความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับราคาสินค้าเกษตร

“ราคา” คืออะไร กล่าวสั้นๆ ราคาคือมูลค่าสินค้าต่อ 1 หน่วย สำหรับการแลกเปลี่ยนซื้อขาย เช่น มะม่วงกิโลกรัมละ 100 บาท หมายความว่ามะม่วงราคา 100 บาทต่อหนึ่งกิโลกรัม (ไม่ใช่มะม่วงมูลค่ากิโลกรัมละ 100 บาท) มูลค่าจะต้องคิดจากปริมาณรวมจำนวนมาก เช่น มูลค่าส่งออกมะม่วงป็นี มีต้นทุนคิดเป็นมูลค่าสองล้านบาท เป็นต้น ราคาสินค้าเกษตร ก็คือ มูลค่าสินค้าผลผลิตการเกษตรต่อ 1 หน่วยในการแลกเปลี่ยนซื้อขาย

7.1.1 ความสำคัญของราคา

1) ราคาเป็นตัวกำหนดในการตัดสินใจของ หน่วยการผลิต การตลาด และการบริโภค สำหรับการวางแผน และการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เมื่อราคาเปลี่ยนแปลงไปกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินอยู่ จะมีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย ในหน่วยผลิต หากราคामลผลิตมีแนวโน้มสูงขึ้น จะทำให้เกษตรกรได้ทราบว่า ปริมาณสินค้าในท้องตลาดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ในทางตรงข้ามหากราคาลดลง ก็เป็นเครื่องชี้ให้เกษตรกรทราบว่าปริมาณสินค้าในท้องตลาดมีเกินความต้องการ ทำให้เกษตรกรสามารถกำหนดวางแผนการผลิตได้ สำหรับผู้บริโภค การที่ราคาเพิ่มขึ้นหรือลดลง ก็จะเป็นเครื่องชี้เช่นเดียวกันสำหรับการกำหนดการบริโภคของเขา เช่น อาจจะหันไปบริโภคอย่างอื่นที่ทดแทนกันได้แต่ราคาถูกกว่า เช่น หากราคาเนื้อหมูแพง ผู้บริโภคจะหันไปเนื้อวัว หรือ ปลา, ไก่ แทนได้

2) ราคาสินค้าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ มีจุดหมายหลักคือ ความอยู่ดีกินดีของคนในประเทศ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ

คือ ประการแรก มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจโดยประชาชนมีรายได้สูงขึ้น ประการที่สอง เศรษฐกิจมีความมั่นคง และประการที่สาม มีการกระจายรายได้เท่าเทียมกันด้วยความเป็นธรรม

ในประการแรกนั้น ถ้าผู้ผลิต ผู้ประกอบการขายผลผลิตได้ในราคาดีก็จะส่งผลต่อรายได้สูงขึ้น มีการขยายการลงทุนมากขึ้น เศรษฐกิจมีการขยายตัวสร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวม นำไปสู่ความอยู่ดีกินดีของเกษตรกรผู้ผลิต

ในประการที่สองที่ว่า ราคามีผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจนั้น ความมั่นคงทางเศรษฐกิจเข้าใจง่าย ๆ ก็คือภาวะเศรษฐกิจที่มีความก้าวหน้าในอัตราที่มั่นคงอย่างสม่ำเสมอ ไม่สูงหรือต่ำเกินไป กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ไม่เกิดภาวะเงินเฟ้อ หรือภาวะเงินฝืด ไม่ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมากเกินไป (ปกติไม่ควรเกิน 6%) ภาวะเช่นนี้ ผู้ผลิตโดยเฉพาะเกษตรกรจะมีรายได้จากราคาผลผลิตที่เพิ่มขึ้น โดยสม่ำเสมอ ไม่มีภาวะชะงักงันของการลงทุนนั่นเอง

ประการที่สามของราคาผลผลิต มีอิทธิพลต่อการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันและเป็นธรรมของคนในประเทศ โดยเฉพาะผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกร และคนยากจนทั้งหลายในสังคมนั้นคือจะต้องมีความอยู่ดีกินดี ทัดเทียมกับผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงของราคาผลผลิตการเกษตรที่สูงขึ้น จะทำให้มีการจัดสรรรายได้ใหม่ มีการโอนเงินจากผู้มีรายได้ในเมืองสู่เกษตรกรมากขึ้น ขณะเดียวกันผู้ที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต (ทุน แรงงาน การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ) ก็จะได้รับผลตอบแทนในรูปของ ดอกเบี้ย ค่าจ้างกำไรและค่าเช่า เพิ่มมากขึ้น อันเป็นการจัดสรรรายได้ในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ที่มีราคาเป็นเครื่องมือสำคัญ ตามกลไกของตลาด ที่ประเทศไทยถือเป็นนโยบายในการบริหารเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบันและในอนาคต โดยสิ่งที่ควรระมัดระวังให้มากของระบบนี้ไม่ให้เกิดขึ้น คือ การผูกขาดธุรกิจ

7.1.2 ลักษณะพิเศษของราคาผลผลิตการเกษตร

ราคาผลผลิตการเกษตรส่วนใหญ่ เกิดจากอุปสงค์และอุปทานของมันตามระบบตลาดเสรี ขณะที่ธุรกิจการเกษตรมีอัตราความเสี่ยงสูงจากความไม่แน่นอนต่างๆ ทั้งความไม่แน่นอนเนื่องมาจากธรรมชาติการผลิต และความไม่แน่นอนในตลาดผลผลิตการเกษตรและความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่างๆ เป็นผลให้ราคาผลผลิตการเกษตรจะมีลักษณะพิเศษที่สำคัญ คือ

1) ราคาผลผลิตการเกษตรมีความไม่แน่นอนสูง คือ ราคาจะขึ้นหรือลงอยู่บ่อยๆ ไม่เหมือนราคาผลผลิตทางอุตสาหกรรม ความไม่แน่นอนของราคานี้ก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากต่อการตัดสินใจในธุรกิจการผลิตการเกษตร และนำไปสู่การใช้ทรัพยากรของฟาร์มอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

สาเหตุของความไม่แน่นอน ประการแรก คือ อุปทานและอุปสงค์มีความยืดหยุ่นน้อยในระยะสั้น (ดูความยืดหยุ่นเพิ่มเติม) อุปทานมีความยืดหยุ่นน้อย เป็นสภาพของการผลิตการเกษตรที่ไม่อาจเพิ่มหรือลดได้เร็วตามความต้องการของตลาด การผลิต ผลิตได้เพียงปีละครั้งตามฤดูกาล ยามเมื่อมี

อุปสงค์มากขึ้น เช่น รายได้ของผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น การเก็งกำไร แห้งแล้ง โรคระบาด ฯลฯ ทำให้ราคาเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างรุนแรงได้ ทั้งๆ ที่ปกติความยืดหยุ่นของอุปสงค์ระยะสั้นของผลผลิตการเกษตร โดยเฉพาะพวกที่มีความจำเป็นต่อการครองชีพ เช่น ข้าว จะมีความยืดหยุ่นน้อยอยู่แล้ว ปริมาณความต้องการเปลี่ยนแปลงน้อย ส่งเสริมทำให้ราคาสูงขึ้นอีก ในทางตรงข้ามช่วงที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดมาก แต่อุปสงค์ไม่ได้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ราคา ก็จะตกต่ำเป็นวงจรของการผลิตผลผลิตการเกษตรในสภาวะที่ยังไม่มีการพัฒนาด้านการผลิตให้ผลผลิตสม่ำเสมอได้ (ดูทฤษฎีโยแมงมุมเพิ่มเติม)

สำหรับราคาสินค้าเกษตรในตลาดต่างประเทศนั้น ความไม่แน่นอนของราคามักจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุปสงค์มากกว่าด้านอุปทาน โดยอุปทานของผลผลิตภายในประเทศก็ยังมีอิทธิพลอยู่ด้วยแต่น้อยกว่าอุปสงค์ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ที่เป็นสาเหตุของความไม่แน่นอนของราคา มักเกิดจากเหตุการณ์ต่างๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับจังหวะการดำเนินธุรกิจ เหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในต่างประเทศ เช่น ภาวะสงคราม ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ความไม่สงบทางด้านแรงงาน เช่น การนัดหยุดงาน ความผันแปรของสัดส่วนสินค้าในคลังสินค้าตามความคาดคะเนของนักธุรกิจ การเก็งกำไรในตลาดสินค้า รวมทั้งบทบาทของ WTO ด้วยที่มุ่งให้มีการค้าเสรีมากขึ้น

2) ลักษณะพิเศษของราคาผลผลิตการเกษตรที่มีลักษณะแตกต่างจากราคาผลผลิตที่มีใช้การเกษตรอีกประการหนึ่ง คือ ราคาถูกกำหนดขึ้นใกล้เคียงกับตลาดแข่งขันอย่างสมบูรณ์มาก ราคาผลผลิตจึงมักปรับตัวขึ้นลงตามอุปสงค์และอุปทานของมันในตลาด ตลาดผลผลิตการเกษตรมีลักษณะคล้ายตลาดแข่งขันอย่างสมบูรณ์ หลายประการ เช่น จำนวนผู้ซื้อผู้ขายมีมาก ไม่มีผู้ใดมีอิทธิพลต่อราคาตลาด ไม่มีการรวมตัวกันไม่ว่าระหว่างผู้ซื้อหรือผู้ขาย ผลผลิตที่มีคุณภาพเหมือนกันจะไม่แตกต่างกันโดยชื่อสินค้า การโฆษณา ปัจจัยการผลิตมีการเคลื่อนย้ายค่อนข้างเสรี เหล่านี้ เป็นต้น

3) ราคาผลผลิตการเกษตร มีชื่อแตกต่างจากราคาสินค้าอุตสาหกรรม อีกประการหนึ่งอันเป็นลักษณะเฉพาะของราคาผลผลิตเกษตร คือ ราคาที่แหล่งผลิตหรือฟาร์ม (เหมือนกับโรงงาน) จะมีราคาต่ำกว่าราคาในตลาดมาก คือ มีส่วนเหลือมการตลาดสูง มีผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ผลิตสูงต่อต้นทุนปัจจัยการผลิต ตัวอย่างที่พบเสมอคือ เกษตรกรมักซื้อปัจจัยการผลิตในราคาตลาด (ราคาสูง) แต่ขายผลผลิตในราคาที่ฟาร์ม (ราคาต่ำ)

7.2 อุปสงค์และอุปทานผลผลิตการเกษตร

พฤติกรรมในการบริโภคของผู้บริโภค เราทราบได้จากติมานต์ หรือความต้องการซื้อ (demand) ของเขา เช่นเดียวกับพฤติกรรมในการผลิตของผู้ผลิต หรือผู้ขาย เราทราบได้จากอุปทานหรือความต้องการเสนอขาย (supply) ของเขา ความต้องการซื้อของผู้บริโภคและความต้องการการขายของผู้ผลิต

หรือผู้ขาย ทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันได้อยู่ที่ความพอใจของทั้งสองฝ่ายที่มีต่อราคาซื้อและราคาขาย เรียกว่าราคาดุลยภาพ (equilibrium price) ดังนั้นอุปสงค์และอุปทานของผลผลิตการเกษตร จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรง ตลาดผลผลิตซึ่งเป็นการตกลงซื้อขายสินค้า จึงเป็นสื่อสะท้อนให้เห็นการบริโภคและการผลิตสินค้าและยังอธิบายถึงปรากฏการณ์ต่างๆ ปรากฏการณ์ต่างๆ ในระบบการตลาดรวมทั้งระบบเศรษฐกิจด้วย

อนึ่งรายละเอียดในการศึกษาเรื่องอุปสงค์และอุปทาน ได้มีการศึกษากันมาแล้วในหลักเศรษฐศาสตร์จุลภาคเบื้องต้นในที่นี่จึงเพียงกล่าวถึงหลักการที่เกี่ยวข้องกับการตลาดผลผลิตการเกษตรเท่านั้น

7.2.1 อุปสงค์หรือการเสนอซื้อ (demand) ผลผลิตการเกษตร

1) ความหมายของอุปสงค์

อุปสงค์หรือการเสนอซื้อ หมายถึง “ปริมาณของสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งจำนวนต่างๆ ที่ผู้ซื้อต้องการซื้อ ณ ระดับราคาต่างๆ ในเวลาและสถานที่ที่กำหนด ตามความหมายนี้ อุปสงค์แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณสินค้าที่ผู้ซื้อต้องการซื้อและสามารถซื้อหาได้จริง กับราคาสินค้า ความสัมพันธ์นี้เป็นไปตามกฎของอุปสงค์ (law of demand) ที่ว่า ณ ระดับราคาที่ต่ำลงผู้ซื้อจะเสนอซื้อสินค้ามากขึ้น และในทางตรงข้าม ณ ระดับราคาที่สูงขึ้นผู้ซื้อจะเสนอซื้อสินค้าน้อยลง เช่น ลิ้นจี่กิโลกรัมละ 100 บาท ผู้ซื้อจะซื้อเพียง 1 กิโลกรัม แต่ถ้าราคาลิ้นจี่ลดลงเป็นกิโลกรัมละ 50 บาท ผู้ซื้อจะเสนอซื้อเป็น 2 กิโลกรัม เป็นต้น การที่เป็นเช่นนี้เป็นพฤติกรรมโดยธรรมชาติจากความพอใจ ประโยชน์และความสามารถที่จะซื้อได้ของผู้บริโภค อธิบายได้ดังนี้

ประการแรก ปริมาณความต้องการที่เพิ่มขึ้นแต่หน่วยจะลดลง ตัวอย่าง เช่น การรับประทานข้าวผัด งานแรกจะมีความต้องการและพึงพอใจมากกว่างานที่สอง และงานที่สองจะมีความต้องการและพึงพอใจมากกว่างานที่สาม ทั้งนี้เพราะความต้องการเพิ่มขึ้นของข้าวแต่ละจานหลังๆ ลดน้อยลง ดังนั้นถ้าให้ซื้อรับประทานพร้อมกันทั้ง 3 งาน ผู้บริโภคย่อมพอใจที่จะจ่ายซื้อน้อยกว่าจ่ายซื้อจานเดียว

ประการที่สอง แต่ละคนมีความชอบที่ไม่เหมือนกัน คนที่ชอบน้อยจะซื้อบริโภคเมื่อราคาต่ำยิ่งราคาต่ำมากก็จะซื้อมากขึ้น

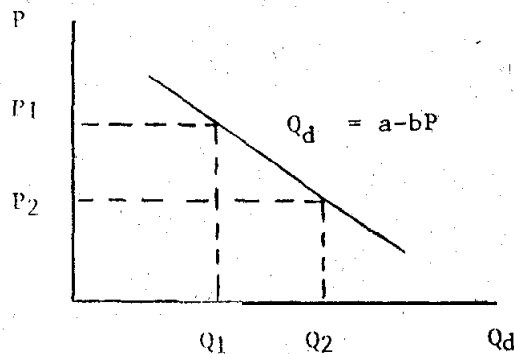
ประการที่สาม ความจำกัดของรายได้ ถ้าสินค้าแพงขึ้น แต่รายได้เท่าเดิม ผู้บริโภคก็สามารถซื้อได้น้อยลง

กล่าวสรุปได้ว่า ราคาเป็นตัวกำหนดปริมาณเสนอซื้อ (อุปสงค์) สินค้า เขียนเป็นตัวแบบ แสดงความสัมพันธ์เชิงคณิตศาสตร์ได้ดังนี้

- $Q_d = f(P/A)$ หรือ $Q_d = a - bP$
 เมื่อ Q_d = ปริมาณสินค้าที่ต้องการเสนอซื้อ
 P = ราคาสินค้า
 A = ปัจจัยอื่นที่มีผลต่อปริมาณซื้อ กำหนดให้คงที่
 b = ปริมาณซื้อที่ลดลงเมื่อราคา (P) เพิ่ม 1 หน่วย
 a = ปริมาณซื้อที่ไม่ขึ้นอยู่กับ P

เส้นอุปสงค์ของสินค้า $Q_d = a - bP$ เขียนเป็นภาพได้ดังนี้

รูปที่ 7.1 แสดงเส้นอุปสงค์ของสินค้า

เส้นอุปสงค์จะเอียงจากซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง แสดงถึงราคา (P) ลดลง ปริมาณซื้อจะเพิ่มขึ้น เป็นลักษณะปกติของเส้นอุปสงค์สินค้าทั่วไป จากรูป ถ้าราคาสินค้าลดลงจาก $P_1 \rightarrow P_2$ ปริมาณซื้อจะเพิ่มขึ้นจาก $Q_1 \rightarrow Q_2$

2) ชนิดของอุปสงค์ เส้นอุปสงค์ของสินค้าในตลาด เป็นอุปสงค์รวมจากอุปสงค์ 3 ชนิด คือ อุปสงค์เพื่อการบริโภคในปัจจุบัน (consumption demand) อุปสงค์เพื่อการเก็บรักษา (storage demand) และอุปสงค์เพื่อการเก็งกำไร (speculative demand) อุปสงค์เพื่อการเก็บรักษาและอุปสงค์เพื่อการเก็งกำไร รวมกันเป็นอุปสงค์เพื่อการบริโภคในอนาคต

ลักษณะของเส้นอุปสงค์เพื่อการบริโภคในปัจจุบันจะมีลักษณะความลาดชัน (slope) ค่อนข้างสูงหรือมีความยืดหยุ่นน้อย แต่สำหรับเส้นอุปสงค์เพื่อการบริโภคในอนาคต จะมีลักษณะความลาดชันน้อย หรือมีความยืดหยุ่นมาก แสดงว่า ผู้ซื้อต้องการซื้อเพื่อเก็งกำไรน้อยถ้าราคาสูง แต่ถ้าราคาลดลง ผู้ซื้อจะต้องการซื้อเพื่อเก็งกำไรหรือเก็บรักษาเป็นจำนวนมาก

3) อุปสงค์ต่อเนื่อง (derived demand) อุปสงค์ต่อเนื่อง เป็นอุปสงค์หรือความต้องการในการใช้ปัจจัยการผลิตในการผลิตผลผลิตสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยความต้องการสินค้าขั้น

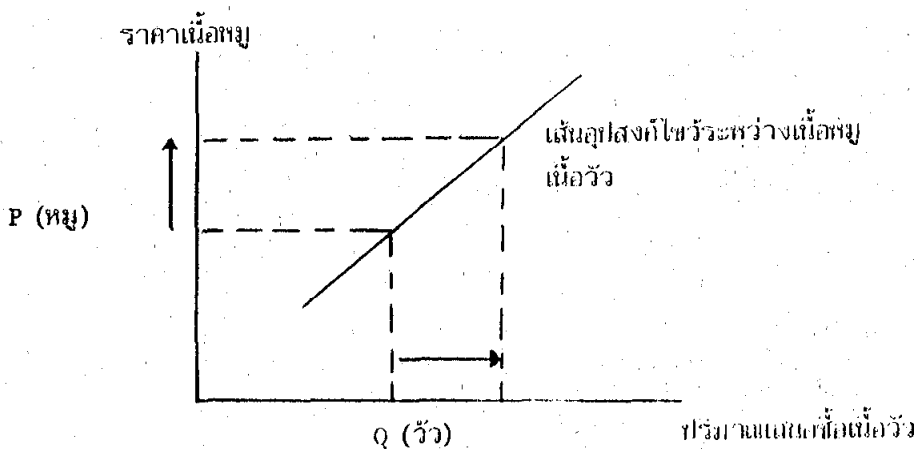
สุดท้ายของผู้บริโภคตามราคาที่กล่าวมาแต่ต้นนั้นเป็นอุปสงค์ทั่วไป หรืออุปสงค์เบื้องต้น และสินค้าเกิดจากการผลิตที่ต้องใช้ปัจจัยต่างๆ ในการผลิต ดังนั้นความต้องการในการใช้ปัจจัยในการผลิตสินค้า จึงเป็นอุปสงค์ต่อเนื่องจากอุปสงค์ทั่วไปนั่นเอง

ในระดับฟาร์ม อาหารสัตว์ทำมาจากข้าวโพด ดังนั้นอุปสงค์ของข้าวโพดจึงเป็นอุปสงค์ต่อเนื่อง เป็นอุปสงค์ของผู้ซื้อที่ไม่ใช่ผู้บริโภคคนสุดท้าย แต่จะนำไปใช้ผลิตผลผลิตขั้นสุดท้าย (final product) อีกทีหนึ่ง

ตัวอย่างของอุปสงค์ต่อเนื่องสำหรับปัจจัยการผลิตทางเกษตร เช่น ที่ดิน เครื่องจักรกล แรงงาน ทุน เพื่อใช้ผลิตสินค้าเกษตรสนองความต้องการผู้บริโภค อุปสงค์ต่อเนื่องของสินค้าใช้ในฟาร์ม เช่น ไร่ข้าว ข้าวโพด เปลือกหอย สำหรับทำอาหารสัตว์ อุปสงค์ต่อเนื่องที่ใช้เป็นวัตถุดิบของสินค้าแปรรูป เช่น เงาะ ลำไย ทำผลไม้กระป๋อง เป็นต้น รวมทั้งพืช ผัก ผลไม้ ที่พวกพ่อค้าคนกลางต้องการก็เป็นอุปสงค์ต่อเนื่อง เพื่อพ่อค้าคนกลางจะได้นำไปขายให้ผู้บริโภค ตามความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

4) อุปสงค์ระหว่างสินค้า หรืออุปสงค์ไขว้ (cross-demand) หมายถึง ปริมาณเสนอซื้อสินค้าชนิดหนึ่ง เมื่อระดับราคาสินค้าอีกชนิดหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป เช่น ตัวอย่าง ปริมาณเสนอซื้อเนื้อวัวเพิ่มสูงขึ้น (ราคาเนื้อวัวคงที่) เพราะผู้ซื้อ ซื้อบริโภคแทนเนื้อหมูที่ราคาสูงขึ้น ข้อสังเกตปริมาณซื้อเนื้อวัวจะมากขึ้น ตามราคาเนื้อหมูที่สูงขึ้น(ดังรูป 7.2) เป็นลักษณะของการใช้สินค้าทดแทนกัน

รูปที่ 7.2 แสดงอุปสงค์ไขว้ของเนื้อหมูและเนื้อวัว

5) การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ (demand shift)

เส้นอุปสงค์ $Q_d = a - bP$ เป็นเส้นอุปสงค์ในระยะเวลาและสถานที่หนึ่งเท่านั้น หากเวลาเปลี่ยน สถานที่เปลี่ยน เส้นอุปสงค์ก็จะเปลี่ยนไปด้วย เป็นการเปลี่ยนระดับอุปสงค์โดยราคาคงที่

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในเส้นอุปสงค์ของผู้บริโภคประกอบด้วย

5.1) การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรหรือจำนวนผู้ซื้อ เช่น จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น หรือ การขยายตัวของตลาดสินค้านั้นๆ ทำให้ความต้องการการเสนอซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น โดยระดับราคาสินค้าคงเดิม

5.2) การเปลี่ยนแปลงรายได้หรืออำนาจซื้อของประชากร ปกติเมื่อรายได้ของประชากรเพิ่มขึ้น ปริมาณการเสนอซื้อสินค้าจะเพิ่มมากขึ้นในระดับราคาสินค้าเดิม แต่ก็ขึ้นอยู่กับชนิดของผลผลิตด้วย เช่น พวงสินค้าด้วยคุณภาพ ปริมาณความต้องการมักไม่เพิ่มตามรายได้ที่เพิ่ม

5.3) การเปลี่ยนแปลงรสนิยมของสินค้าแต่ละชนิด รสนิยมของผู้บริโภคเป็นไปตามระดับการศึกษา การเลียนแบบและตามกัน ศาสนา เชื้อชาติ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เหล่านี้ หากเปลี่ยนไป การเสนอซื้อสินค้าบริโภคจะเปลี่ยนตามไปด้วย

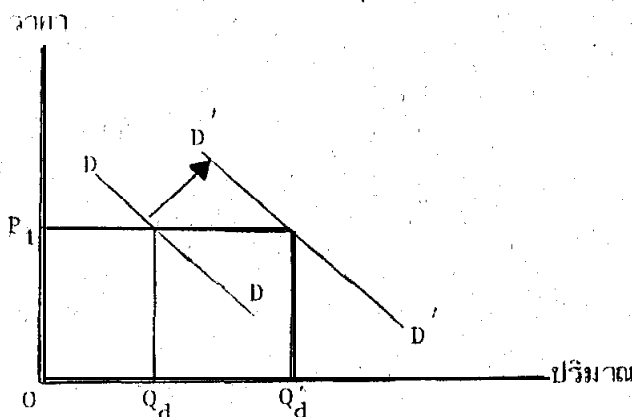
5.4) การเปลี่ยนในราคาสินค้าที่ใช้ทดแทนกันและสินค้าที่ใช้ร่วมกัน (price of substitution and complementary goods) เมื่อราคาสินค้าที่ใช้ทดแทนกันหรือรวมกันเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้ปริมาณการเสนอซื้อสินค้าที่บริโภคอยู่เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น เมื่อขามีราคาถูกลง ปริมาณการเสนอซื้อกาแฟจะลดลง แม้ราคากาแฟจะไม่เปลี่ยนแปลงก็ตาม เพราะผู้บริโภคใช้ชาทดแทนกาแฟได้

5.5) การคาดคะเนของผู้ซื้อต่อระดับราคาในอนาคต (speculation) การคาดคะเนสถานการณ์ต่างๆ เช่น สงคราม เกิดความแห้งแล้ง จะทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น ทำให้ผู้บริโภครีบซื้อมากขึ้น (ราคายังเท่าเดิม)

ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ของสินค้าเกษตรกรรมในระยะยาว คือ การเปลี่ยนระดับรายได้ของประเทศ และการเพิ่มขึ้นของประชากร นอกนั้นมีผลในระยะสั้นมากกว่า

รูปที่ 7.3

แสดงการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์เพิ่มขึ้นราคาคงเดิม

จากรูป 7.3 จะเห็นว่า ณ ราคา OP_1 ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงเมื่ออุปสงค์เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจาก DD' เป็น DD' ทำให้การเสนอซื้อเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจาก OQ_d เป็น OQ_d'

6) ความลาดเอียงและความยืดหยุ่นของอุปสงค์ (slope and elastic of demand)

6.1) ความลาดเอียง (slope) ของอุปสงค์ เป็นสัดส่วนของราคาสินค้าที่เปลี่ยนแปลง ΔP ต่อปริมาณการเสนอซื้อที่เปลี่ยนแปลง (ΔQ_d) หรือความลาดเอียงของอุปสงค์แสดงให้เห็นว่า เมื่อราคาเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย ปริมาณซื้อเปลี่ยนแปลงไปเท่าใด ดังนั้น

$$\begin{aligned}\text{ความลาดเอียงของอุปสงค์} &= \frac{\Delta P}{\Delta Q_d} \\ &= \frac{\%P}{\%Q_d} \\ &= |b| \quad (\text{ไม่คิดเครื่องหมายลบ})\end{aligned}$$

(6.2) ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ คือ สัดส่วน เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณการเสนอซื้อต่อเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคา หมายความว่าเมื่อราคาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม 1 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณความต้องการเสนอซื้อจะเปลี่ยนแปลงกี่เปอร์เซ็นต์

$$\begin{aligned}\text{ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ } (E_d) &= \frac{\Delta Q_d}{Q_d} \div \frac{\Delta P}{P} \\ &= \frac{\Delta Q_d}{Q_d} \times \frac{P}{\Delta P} \\ &= \frac{\Delta Q_d}{\Delta P} \times \frac{P}{Q_d} \\ &= \frac{\%Q_d}{\%P} \times \frac{P}{Q_d}\end{aligned}$$

เมื่อ	P	=	ราคาสินค้า
	Q_d	=	ปริมาณเสนอซื้อ
	ΔP	=	ส่วนเปลี่ยนแปลงของ P
	ΔQ_d	=	ส่วนเปลี่ยนแปลงของ Q_d

6.3) ลักษณะความยืดหยุ่นของอุปสงค์สินค้าเกษตร

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ จะแสดงถึงประเภทของสินค้าตามค่าของความยืดหยุ่น คือ

(1) ค่าความยืดหยุ่น อุปสงค์มีค่ามากกว่า 1 (elastic) หมายความว่าถึงสินค้าประเภทที่เมื่อราคาเปลี่ยนแปลง จะเป็นเพิ่มขึ้นหรือลดลง 1 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณการเสนอซื้อจะเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงมากกว่า 1 เปอร์เซ็นต์แล้วแต่กรณี สินค้าเกษตรที่มีลักษณะเช่นนี้ ได้แก่ ผลผลิตที่ไม่ค่อย

จำเป็นแก่การครองชีพ หรือสามารถทดแทนกันได้ ได้แก่ พวกผลไม้บางชนิด เช่น แอปเปิล องุ่น เป็นต้น ราคาเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นชนิดเดียวปริมาณซื้อจะเปลี่ยนแปลงมากคือ ถ้าราคาแพงขึ้นชนิดเดียว ปริมาณซื้อจะเปลี่ยนแปลงมาก คือถ้าราคาแพงขึ้น คนอาจจะไม่ซื้อเลยเพราะเป็นพวกผลผลิตฟุ่มเฟือย

(2) ค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์มีค่าเท่ากับ 1 (unitary) หมายความว่าถึงสินค้าประเภทที่เมื่อราคาเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลง 1 เปอร์เซ็นต์ปริมาณการเสนอซื้อ จะเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลง 1 เปอร์เซ็นต์ด้วย หรือเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณจะเท่ากับเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคา ซึ่งปกติสินค้าประเภทนี้ไม่ค่อยมี

(3) ค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์มีค่าน้อยกว่า 1 (inelastic) หมายความว่าถึงสินค้าประเภทที่เมื่อราคาเปลี่ยนแปลง จะเป็นเพิ่มขึ้นหรือลดลง 1 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณการเสนอซื้อจะเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงน้อยกว่า 1 เปอร์เซ็นต์แล้วแต่กรณีสินค้าผลผลิตการเกษตรที่มีลักษณะเช่นนี้ได้แก่ ผลผลิตที่มีความจำเป็นแก่การครองชีพ ได้แก่ พืชอาหารในการยังชีพ เช่น ข้าว ซึ่งถ้าหากราคาเพิ่มสูงขึ้นหรือลดลงมากน้อยอย่างไร ปริมาณความต้องการในการบริโภคข้าวก็ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง

6.4) ปัจจัยที่ทำให้ความยืดหยุ่นอุปสงค์สินค้าเกษตรแตกต่างกัน ความยืดหยุ่นอุปสงค์สินค้าเกษตร หรือ สินค้าอื่นใดก็ตาม มีค่าความยืดหยุ่นแตกต่างกันด้วยสาเหตุจากปัจจัยต่อไปนี้

(1) ความจำเป็นต่อผู้บริโภค สินค้าที่มีความจำเป็นต่อผู้บริโภค เช่น ข้าว จะมีค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์น้อย เส้นอุปสงค์จะมีความลาดเอียงมาก แม้ราคาจะเปลี่ยนแปลงมากน้อยอย่างไร ปริมาณซื้อจะเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เพราะความต้องการของผู้บริโภคมีจำนวนแน่นอนที่จะต้องใช้ในการกินอยู่ขั้นพื้นฐาน ถ้าราคาแพงขึ้นจะก่อให้เกิดความเดือดร้อน

2) ระดับของการใช้ทดแทนกัน การทดแทนกันของสินค้าเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ ของความยืดหยุ่นของอุปสงค์ การใช้ทดแทนกันเป็นความสามารถของการใช้ประโยชน์ของตัวสินค้าที่สามารถใช้ทดแทนสินค้าอื่นหรือสินค้าอื่นแทนตัวสินค้าเอง ยิ่งใช้ทำประโยชน์ได้กว้างขวางมาก ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์จะยิ่งสูง เพราะหากราคาเปลี่ยนแปลงไป ผู้ซื้อจะหันไปซื้อสินค้าอื่นแทนทันที หรือหันมาซื้อสินค้าชนิดนั้นแทนสินค้าอื่น

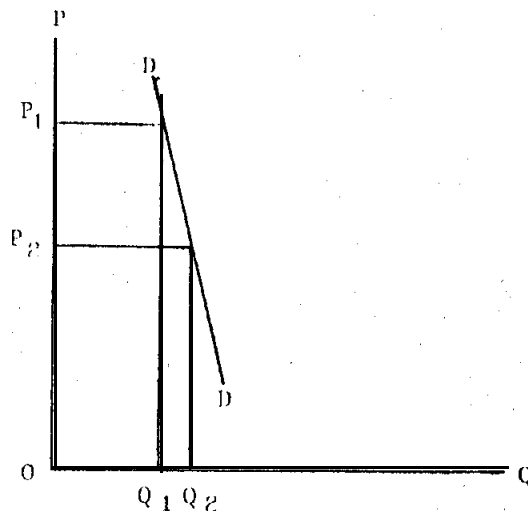
3) ความคงทนของตัวสินค้า สินค้าเกษตรมักเน่าเสียง่ายไม่คงทน เก็บรักษาได้ไม่นาน สินค้าผลผลิตการเกษตรที่มีความคงทนเก็บรักษาได้นานถ้าราคาถูก ผู้ซื้อจะซื้อมากขึ้นเพื่อเก็บรักษาไว้รอการบริโภคได้ แต่ถ้าราคาแพงขึ้น ผู้บริโภคอาจไม่ซื้อแต่เอาสินค้าที่เก็บไว้มาบริโภคได้เช่นนี้ทำให้สินค้ามีความยืดหยุ่นของอุปสงค์สูง ต่างกับผลผลิตเกษตรที่ไม่คงทนหรือเน่าเสียง่าย แม้ราคาจะถูก ผู้บริโภคก็ไม่ซื้อเพิ่มขึ้น เพราะกลัวเน่าเก็บไว้ไม่ได้ หรือถ้าราคาแพงขึ้นก็เลิกซื้อ ผลผลิตพวกนี้จึงมีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่ำ

4) การเก็งกำไรและการคาดคะเนสถานการณ์ข้างหน้า เรื่องนี้จะมีผลต่อค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์มากน้อยอย่างไรแล้วแต่ชนิดของสินค้าและสถานการณ์ เช่น คาดคะเนว่าสินค้าจะขาดแคลนทำให้ราคาสูงขึ้นในอนาคต ถ้าราคาปัจจุบันต่ำผู้เก็งกำไรจะซื้อไว้มาก ถ้าราคาสูงต่อไปราคาอาจลดลง ผู้ซื้อจะไม่ซื้อเก็งกำไร เป็นต้น และจะต้องเป็นสินค้าที่คงทนด้วย ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์จึงมักสูง

สรุปจากปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความยืดหยุ่นของอุปสงค์กล่าวได้ว่า สินค้าผลผลิตการเกษตร จะมีลักษณะจำเป็นเพื่อใช้บริโภคทดแทนได้ง่าย เน้าเสียง่ายเก็บได้ไม่นาน การเก็บไว้เพื่อเก็งกำไรอาจจะมีการเสี่ยงสูง เหล่านี้สินค้าผลผลิตการเกษตรจึงมีค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่ำ เส้นอุปสงค์ค่อนข้างชันคือมีการลาดเอียงมาก ที่เห็นได้เด่นชัด คือ เส้นอุปสงค์ของข้าว ซึ่งเป็นสินค้าที่จำเป็น ถ้าปล่อยให้ราคาสูงจะสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้บริโภคและผู้ผลิตเดือดร้อนเมื่อราคาต่ำ

รูปที่ 7.4

แสดง เส้นอุปสงค์สินค้าผลผลิตการเกษตรทั่วไป
มีความยืดหยุ่นน้อย ความลาดเอียงสูง

7.2.2 อุปทานหรือการเสนอขาย (supply) ผลผลิตการเกษตร

1) ความหมายของอุปทาน

อุปทานหรือการเสนอขาย หมายถึง "ปริมาณต่างๆ ของสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตเสนอขาย ณ ระดับราคาต่างๆ ในเวลาและสถานที่ที่กำหนด" ตามความหมายนี้ อุปทานแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ปริมาณสินค้า ที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตต้องการขาย กับ ราคาสินค้า ซึ่งเป็นไปตามกฎของอุปทาน (law of supply) ที่ว่า ณ ระดับราคาที่สูงปริมาณการเสนอขายจะสูง ณ ระดับราคาต่ำ ปริมาณการเสนอขายจะต่ำ เช่น ลิ้นจี่ราคาภิโลกรัมละ 150 บาท ผู้ขายจะขาย 50 กิโลกรัม แต่ถ้าราคาลิ้นจี่ลดลงเป็นภิโลกรัมละ 50 บาท ผู้ขายยินดีขาย 10 กิโลกรัม เป็นต้น

ราคา จะเป็นตัวกำหนดปริมาณการเสนอขายสินค้า เขียนเป็นตัวเลข แสดงความสัมพันธ์เชิงคณิตศาสตร์ได้ดังนี้

$$Q_s = f(P|A)$$

หรือ $Q_s = a + bP$

Q_s = ปริมาณสินค้าที่เสนอขาย

P = ราคาสินค้า

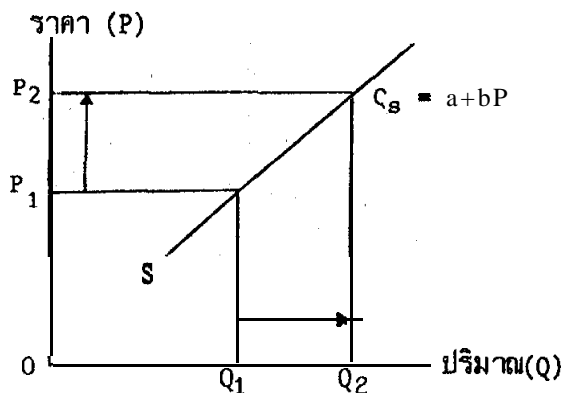
A = ปัจจัยอื่นที่มีผลต่อปริมาณเสนอขายกำหนดให้คงที่

b = ปริมาณสินค้าที่เสนอขายเพิ่มขึ้น เมื่อราคา (P) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย

a = ปริมาณสินค้าที่เสนอขายที่ไม่ขึ้นอยู่กับการราคา (P)

เส้นอุปทาน $Q_s = a + bP$ เขียนเป็นภาพได้ดังนี้

รูปที่ 7.5 แสดงเส้นอุปทานของสินค้า

จากรูป 7.5 เส้นอุปทาน จะมีลักษณะเอียงจากซ้ายไปขวา จากล่างขึ้นบนแสดงถึง ราคา (p) เพิ่มขึ้น ปริมาณเสนอขาย (Q_s) จะเพิ่มขึ้นด้วย คือราคาเพิ่มขึ้นจาก P_1 P_2 ปริมาณเสนอขาย ก็เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกันจาก Q_1 Q_2

2) การวิเคราะห์อุปทานตามเวลา

เวลาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะต้องพิจารณาในการวิเคราะห์อุปทานเพราะอุปทานจะเกิดขึ้น ณ เวลาที่กำหนดให้ และจะแตกต่างกันตามช่วงของเวลา คือ อุปทานระยะเฉพาะหน้าหรือระยะตลาด อุปทานระยะสั้นและอุปทานระยะยาว

2.1) อุปทานระยะเฉพาะหน้าหรือระยะตลาด (supply in market period) เป็นอุปทานช่วงระยะเวลาที่ปริมาณสินค้ามีอยู่เรียบร้อยแล้วในมือของผู้ขาย ไม่สามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการผลิตได้ มีสินค้าเป็นจำนวนที่แน่นอน เช่น ผลผลิตเกษตรที่เก็บเกี่ยวและขนส่งไปสู่ตลาดแล้วพร้อมที่จะขาย

ให้แก่ผู้บริโภค อุปทานสินค้าระยะนี้อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง แล้วแต่ปัจจัยอิทธิพลต่างๆ เช่น การคาดการณ์ราคาอนาคต ความคงทนของสินค้าที่จะเก็บรักษา รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาด้วย

2.2) อุปทานระยะสั้น (supply in short-run) เป็นอุปทานของสินค้าในช่วงระยะเวลาที่ปริมาณสินค้าสามารถผลิตขึ้นมาได้เท่าที่อุปกรณ์การผลิตที่มีอยู่สามารถผลิตได้เท่านั้น คือเป็นระยะเวลาที่พอที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงปริมาณผลิตจากปัจจัยผันแปรของหน่วยผลิตเท่านั้น ดังนั้นปริมาณเสนอขายจึงขึ้นอยู่กับราคาและต้นทุนปัจจัยผันแปรของสินค้านั้น

2.3) อุปทานระยะยาว (supply in long-run) เป็นอุปทานของสินค้าในช่วงระยะเวลาซึ่งสามารถขยายหรือลดอุปกรณ์การผลิตได้คือสามารถเปลี่ยนแปลงได้ทั้งปัจจัยผันแปร และปัจจัยคงที่ที่ใช้ผลิต การเสนอขายผลผลิตระยะยาว จึงขึ้นอยู่กับราคามลผลิตและต้นทุนปัจจัยที่ใช้และเปลี่ยนแปลงทั้งหมด

3) การเปลี่ยนแปลงของอุปทานผลผลิต (supply shift)

อุปทานของผลผลิตมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนย้ายได้เช่นเดียวกับอุปสงค์ที่กล่าวมาแล้ว เป็นการเปลี่ยนในระดับอุปทานโดยราคาไม่เปลี่ยน ปัจจัยที่ทำให้อุปทานเปลี่ยนเหมือนกับปัจจัยที่ทำให้ต้นทุนเปลี่ยนมีหลายประการ

3.1) ในระยะเฉพาะหน้าหรือระยะตลาด การเปลี่ยนแปลงของอุปทานอาจเกิดจาก ต้นทุนการเก็บรักษา ความต้องการเงินสดของผู้ขาย รวมทั้งการคาดคะเนโดยทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ในอนาคต

3.2) ในระยะสั้น ราคาของปัจจัยผันแปรในการผลิต เปลี่ยนแปลงไปจะทําเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น สมมุติว่า ราคาปัจจัยผันแปรถูกลง สามารถผลิตผลผลิตได้มากขึ้น ปริมาณการเสนอขายผลผลิตจะเพิ่มสูงขึ้น เส้นอุปทานจะเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น โดยเลื่อนไปทางขวามือ แต่ถ้าราคาปัจจัยผันแปรแพงจะมีผลในทางตรงข้าม

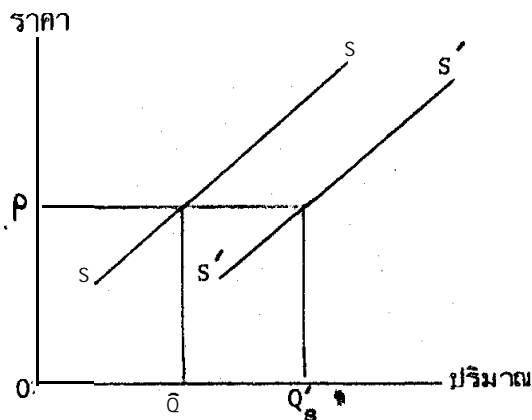
3.3) ในระยะยาว เมื่อเทคโนโลยีการผลิตเปลี่ยนแปลง ทำให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนการผลิต เส้นอุปทานของผลผลิตจะเลื่อนไปทางขวา ปริมาณเสนอขายจะเพิ่มสูงขึ้น

ผลเช่นเดียวกัน ถ้าจำนวนธุรกิจ และกำลังผลิตของหน่วยธุรกิจเปลี่ยนแปลง ปริมาณเสนอขายก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

3.4) ปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้อุปทานเปลี่ยนแปลง เช่น ราคาสินค้าอื่นๆ ที่ใช้ปัจจัยการผลิตชนิดเดียวกันเปลี่ยนแปลงไปโดยที่ตัวราคาสินค้าไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้การจัดสรรปัจจัยการผลิตเปลี่ยนแปลงไป ปริมาณเสนอขายหรือปริมาณผลิตตัวสินค้าจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย แม้ราคาไม่เปลี่ยน

รูปที่ 7.6

แสดงให้เห็นอุปทานเลื่อนเพิ่มขึ้นจาก ss เป็น ss' โดยราคา (P) ไม่เปลี่ยนแปลง

4) ความลาดเอียงและความยืดหยุ่นของอุปทานผลผลิตการเกษตร

(slope and elastic of supply)

ความลาดเอียงและความยืดหยุ่นของอุปทาน มีลักษณะเช่นเดียวกับความลาดเอียงและความยืดหยุ่นของอุปสงค์ที่ได้กล่าวมาแล้ว ที่ต่างกันเพียงปริมาณคือ อุปทานจะเป็นปริมาณการเสนอขาย หรือปริมาณผลิต เป็นเรื่องของผู้ขายหรือผู้ผลิต ราคาและปริมาณเสนอขายจะเปลี่ยนแปลงไปทางเดียวกัน ตรงข้ามกับอุปสงค์ซึ่งเป็นเรื่องของผู้ใช้หรือผู้บริโภค ราคาและปริมาณจะเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงข้ามกัน คือ

5) ลักษณะความยืดหยุ่นของอุปทานผลผลิตการเกษตร

ความยืดหยุ่นของอุปทานผลผลิตการเกษตร จะแสดงให้เห็นถึง ประเภทของผลผลิตการเกษตรตามค่าความยืดหยุ่น คือ

5.1) ค่าความยืดหยุ่นอุปทานที่มีค่ามากกว่า 1 (elastic) จะแสดงถึงผลผลิตเมื่อราคาเปลี่ยนแปลง 1 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณที่เสนอขายจะเปลี่ยนแปลงมากกว่า 1 เปอร์เซ็นต์ ผลผลิตการเกษตรที่มีลักษณะเช่นนี้ เป็นผลผลิตที่ปริมาณผลิตสามารถเพิ่มลดได้ตลอดเวลา มีผลผลิตตลอดทั้งปี เช่น การเลี้ยงไก่เนื้อ ไช้ไก่ พืชผัก เป็นต้น

5.2) ค่าความยืดหยุ่นอุปทานที่มีค่าเท่ากับ 1 (unitary) แสดงถึงผลผลิตที่เมื่อราคาเปลี่ยนแปลงไป 1 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณที่เสนอขายจะเปลี่ยนแปลงเท่ากับ 1 เปอร์เซ็นต์ เช่นกัน ผลผลิตที่มีลักษณะเช่นนี้มักไม่ค่อยปรากฏอย่างเด่นชัด

5.3) ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานที่มีค่าน้อยกว่า 1 (inelastic) แสดงถึงผลผลิตที่เมื่อราคาเปลี่ยนแปลงไป 1 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณที่เสนอขายจะเปลี่ยนแปลงน้อยกว่า 1 เปอร์เซ็นต์ ผลผลิตการเกษตรที่มีลักษณะเช่นนี้มักเป็นผลผลิตที่ขึ้นอยู่กับฤดูกาล การเพิ่มลดปริมาณผลผลิตในระยะสั้นกระทำได้ยาก เช่น ข้าว ผลไม้ที่ให้ผลผลิตปีละครั้ง มีลีนจี้ ลำไย ทุเรียน เป็นต้น ผลผลิตพวกนี้เมื่อถึง

ฤดูเก็บเกี่ยวมักราคาตกต่ำเพราะปริมาณผลผลิตมีมาก นอกฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตเหลือน้อยราคามักสูง เป็นปัญหาทำให้ราคาไม่มั่นคง (ดูการกำหนดราคาผลผลิตการเกษตร)

6) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยืดหยุ่นของอุปทานผลผลิตการเกษตร

ผลผลิตการเกษตรจะมีค่าความยืดหยุ่นของอุปทานแตกต่างกันด้วยสาเหตุปัจจัยอิทธิพลหลายประการจากที่ได้พิจารณามาแล้วเกี่ยวกับลักษณะความยืดหยุ่น คือ

6.1) ค่าความยืดหยุ่นของผลผลิตการเกษตรแต่ละชนิดมีค่ามากน้อยต่างกันตามลักษณะเฉพาะตัวของผลผลิต ผลผลิตที่มีความคงทน ไม่เน่าเสียง่าย อยู่ได้นาน ค่าความยืดหยุ่นจะสูง (มากกว่า 1) ในทางตรงข้าม ผลผลิตที่ไม่คงทน เน่าเสียง่าย อยู่ได้ไม่นาน ผู้ผลิตหรือพ่อค้าต้องรีบขาย แม้ราคาจะสูงต่ำอย่างไรก็ตามปริมาณขายที่พ่อค้าต้องรีบขายค่อนข้างเปลี่ยนแปลงน้อยเพราะเก็บไว้ไม่ได้ ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานจะต่ำ (น้อยกว่า 1) และความลาดเอียง เส้นอุปทานจะชัน

6.2) ผลจากต้นทุนปัจจัยการผลิต ถ้าปัจจัยการผลิตมีราคาแพงเป็นผลต่อกำไรของผู้ผลิตหรือผู้ขาย หากกำไรน้อยไม่ค่อยจะคุ้มกับต้นทุนปัจจัย ปริมาณการผลิตจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง แม้ราคาจะเพิ่มขึ้นแต่ราคาปัจจัยก็เพิ่มขึ้น ส่วนกำไรจะมีน้อย ผลผลิตที่มีลักษณะเช่นนี้มักจะมีค่าความยืดหยุ่นต่ำ (น้อยกว่า 1) เส้นอุปทานจะชัน ดังนั้นการปฏิบัติทางการผลิตในธุรกิจการเกษตร ควรผลิตด้วยต้นทุนต่ำที่สุด

6.3) ปัจจัยทางธรรมชาติ และเทคโนโลยีในการผลิต เป็นปัจจัยด้านข้อจำกัดปริมาณการผลิตที่ไม่สามารถเพิ่มผลได้ตามความต้องการของผู้บริโภค(ตลาด) เช่น การผลิตที่เป็นไปตามฤดูกาลนั้น ปริมาณการผลิตค่อนข้างคงที่ความยืดหยุ่นของอุปทานจะน้อยมาก เส้นอุปทานเกือบจะเป็นเส้นตั้งแต่ถ้ามีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการผลิต สามารถผลิตได้ตลอดเวลาหรือทั้งปี ความยืดหยุ่นของอุปทานจะมีค่ามากขึ้น ตัวอย่างเช่น ผลไม้หลายชนิดสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ให้ผลิตผลผลิตได้ตลอดปี เช่น มะม่วง เป็นต้น นอกจากนี้เทคโนโลยีการเก็บรักษา การกำหนดเวลาการผลิตให้สม่ำเสมอ ก็เป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตมีความยืดหยุ่นอุปทานสูงขึ้น ทำให้ราคาผลผลิตมั่นคงขึ้น

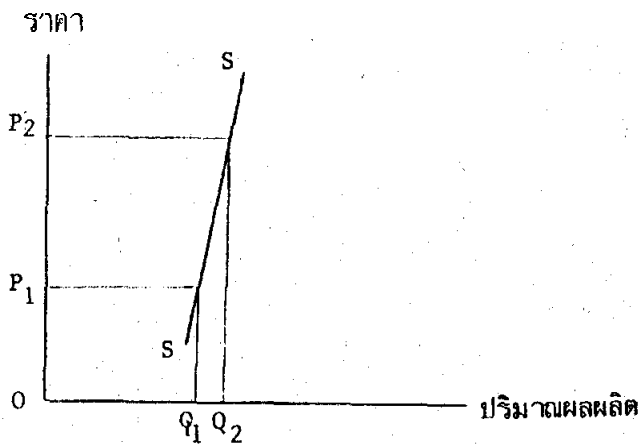
7) ลักษณะทั่วไปของอุปทานผลผลิตการเกษตร

จากการที่ได้พิจารณาลักษณะความยืดหยุ่น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยืดหยุ่นของผลผลิตการเกษตร พอจะทำให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของอุปทานผลผลิตการเกษตรที่แตกต่างจากอุปทานสินค้าอื่นๆ อันจะส่งผลต่อราคาผลผลิตต่อไปนั้น กล่าวคือ ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความยืดหยุ่นของผลผลิตการเกษตร ลักษณะทั่วไปของอุปทานผลผลิตการเกษตรที่เด่นชัด จะมีลักษณะการผลิตที่ค่อนข้างจำกัด ในระยะสั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงจำนวนผลผลิตได้ทันตามความต้องการของผู้บริโภค การผลิตผลผลิตหลายชนิดต้องใช้ระยะเวลายาวนาน คือผลิตได้เฉพาะฤดูกาล เช่น ข้าว ผลไม้พวกเงาะ มังคุด ทุเรียน ลิ้นจี่ ลำไย เป็นต้น นอกจากนี้ความคงทนและระบบการเก็บรักษาผลผลิตการเกษตร ยังขาดเทคโนโลยีที่ดีที่จะแก้ปัญหาการเน่าเสียของผลผลิตได้ ทำให้

เกษตรกรต้องรับขายในทุกราคา ดังนั้นความยืดหยุ่นของอุปทานผลผลิตการเกษตรโดยทั่วไปจึงมีค่าต่ำ ความลาดเอียงเส้นอุปทานจะชันมาก (รูปที่ 7.7)

รูปที่ 7.7

แสดง เส้นอุปทานโดยทั่วไปของผลผลิตการเกษตร
มีความยืดหยุ่นน้อยกว่า 1

ลักษณะของอุปสงค์และอุปทานในระบบตลาดผลผลิตการเกษตรนั้น จะมีลักษณะเป็นไปตามขั้นตอนของระบบตลาด ตั้งแต่ตลาดท้องถิ่น ตลาดกลาง และตลาดผู้บริโภค โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบตลาดจะสะท้อนให้ทราบถึงอุปสงค์และอุปทานต่อเนื่องกันไป โดยอุปสงค์ของผู้บริโภคจะสร้างอุปสงค์ของพ่อค้าในตลาดผู้บริโภค ตลาดกลาง และในตลาดแหล่งผลิต โดยอุปสงค์ในตลาดแหล่งผลิตจะมีน้อยที่สุด และจะสูงขึ้นตามระดับตลาดจนถึงระดับผู้บริโภคจะสูงสุด ทั้งเป็นไปตามการสร้างอรรถประโยชน์ในตัวสินค้าเพิ่มขึ้นในแต่ละระดับตลาด ทำให้ความต้องการสูงขึ้น ในขณะที่อุปทาน ณ ระดับตลาดที่สูงขึ้นจะมีค่าใช้จ่ายการตลาดสูงขึ้นด้วย ดังนั้นอุปทาน ณ ระดับตลาดที่สูงขึ้นจะเปลี่ยนแปลงลดลง (เลื่อนไปทางซ้าย) โดยราคาจะเพิ่มสูงขึ้นตามระดับตลาดที่สูงขึ้นจากระดับท้องถิ่นถึงระดับผู้บริโภค